

KINO
LUMIERE

KINO LUMIERE

KINO
SLOVENSKEHO
FILMOVÉHO
ÚSTAVU

ŠPITÁLSKA UL. 4
BRATISLAVA

filmový
KABINET

► OBDOBIE ZRENIA

Filmový kabinet

Záujem o prvý semester Filmového kabinetu preukázal, že takéto podujatie zamerané na výklad histórie filmu má zmysel. Prvý cyklus – *Od zrodu po Kristove roky* – položil základy nielen čo sa týka založenia kinematografie, ale aj projektu podujatia, jeho rámca a smerovania. Ukázalo sa, že vymedzený rámec nám dovoľuje frekventantov zoznámiť popri základných faktoch súvisiacich s históriou vzniku a rozvoja kinematografie a podstatných prvkov vývoja filmovej reči aj s politickými, ekonomickými a filozoficko-estetickými východiskami sprevádzajúcimi tvorbu prvých autorov. Na uvedených základoch dostal poslucháč penzum vedomostí o prvotných princípoch súvisiacich s kinematografiou až do dnešných dní. Druhý semester nazvaný *Obdobie zrenia* plynule nadväzuje tam, kde sme skončili v prvom semestri. Upozorňujeme ale aj na druhotný význam pojmu zrenie, ktorý predznamenáva snahu otvoriť filmový obraz smerom do hĺbky a ďalej ho komplikovať.

Obdobie zrenia

Poetický realizmus: Noc a mesto

V polovici 30. rokov sa vo Francúzsku rozvíjal smer nazývaný poetický realizmus. Jeho predstaviteľmi boli režiséri Marcel Carné a Julien Duvivier. Ako napovedá už názov, nakrúcali realistické príbehy obyčajných ľudí, nazerané poetickou optikou. Príbehy sú často situované do mestských prostredí a dôraz sa kladie na atmosféru (hmlu v nočných uliciach krájajú len lúče pouličného osvetlenia...). Na niektorých Carného filmoch nakrútených v duchu tejto poetiky sa ako scenárista podieľal básnik Jacques Prévert. Poetický realizmus sa stal jedným z prekurzorov amerického filmu noir 40. a 50. rokov.

Jean Renoir a (ne)klasicizmus

Renoira môžeme, hoci pôsobí paralelne s tvorcami poetického realizmu, označiť za solitéra. Jeho otcom bol maliar Pierre-Auguste Renoir. Medzinárodnú slávu a uznanie dosiahol najmä dvomi filmami z druhej polovice 30. rokov – *Veľkou ilúziou* a *Pravidlami hry*. Jeho filmy sú rozkročené medzi filmovou tradíciou a prvkami, ktoré sa od nej odkláňajú – inými slovami – medzi klasickými a neklasickými prostriedkami. Hoci o Renoirovi nehovoríme ako o „modernistovi“, jeho gesto bolo výsostne moderné.

Klasický hollywoodsky film a rozprávanie

V 30. rokoch Hollywood zažíva prvé zo svojich vrcholných období. Príchodom zvuku sa popri zrode nových žánrov (animovaný film, muzikál) upevňujú a rozvíjajú aj staršie žánrové formy (gangsterka, western). Žáner je rámcom, v ktorom sa budujú jednak rozprávanie filmu a jednak divácke očakávania. V tomto čase sa ustalujú prvky rozprávania, ktoré využíva kinematografia dodnes (figúra záber/protizáber pri dialógoch). Hollywood je, zdá sa, nezadržateľne na ceste za svetovou hegemoniou v kinematografii.

Orson Welles a hĺbka obrazu

Kinematografia sa delí na obdobia pred a po Wellesovi. Orson Welles svojím prístupom vytvoril nový spôsob vyjadrovania. Hĺbka ostroti a práca s mizanscénou umožnili filmu rozprávať viac paralelných dejov naraz. Zrazu sa filmový obraz prestal deliť na figúru a pozadie, na akciu v popredí a dejisko tejto akcie. Revolúcia tohto počínu spočíva v rovnocennom uchopení všetkých plánov obrazu čo sa týka rozprávania a akcie.

Taliansky neorealizmus a čistá skutočnosť

Orson Welles inšpiroval svojím prístupom k filmu aj európsku kinematografiu a z jeho techniky vyrastá hnutie neorealizmu. Toto hnutie hlása estetiku odriekania. Ide o snahu pozbať film krásy, epiky, dokonca aj zrozumiteľnosti s jediným cieľom – ukázať surovú neprikrášenú skutočnosť s čo možno najmenším zásahom autora. Francúzsky filozof Jean-François Lyotard prehlasuje neorealizmus za jediný smer, v ktorom sa film oslobodzuje spod každej autority a stáva sa slobodným.

Ázijská kinematografia a pravda

Japonská kinematografia ako najsilnejšia z ázijských kinematografií sa naplno ožýva v 30. rokoch, keď sa stáva aj ekonomickým hegemonom daného regiónu. Japonsko je zároveň jedinou krajinou, v ktorej hollywoodska kinematografia nezatláča domácu produkciu. V tom období sa formujú aj špecifické žánre: historický džidai gekai a gendai geki o súčasnom živote. Spomedzi autorov sú v tej dobe najvýznamnejšími osobnosťami Kendži Mizoguchi a Jasudžiro Ozu, aby sa k nim napokon pridali Akira Kurosawa.

Slovenský film a hrdina

Paradoxne až fašistický Slovenský štát stojí za konsolidáciou filmárskych pomerov na území Slovenska a preto je možné situovať zrod slovenskej kinematografie (v zmysle „inštitúcie“) až do 40. rokov. V tomto období sa ustalujú všetky potrebné podmienky na výrobu, distribúciu a exhibíciu filmu tak, že sa aj z ideologických potrieb formuje stála filmová tvorba. Z tvorcov spomedzi všetkých vyčnieva najväčšia postava dejín slovenskej kinematografie tohto obdobia, herec a režisér, nestor dokumentárneho a hraného filmu, Palo Bielik.

Michelangelo Antonioni, Federico Fellini a (seba)reflexia

Obaja autori vychádzajú z tradície talianskeho neorealizmu, no zároveň ju presahujú. Fellini v prvej polovici 60. rokov vytvoril dva majstrovské portréty človeka, ktorý nevie čo so životom. *Sladký život* a *8 ½* sa stali vlajkovými loďami európskej filmovej moderny a zároveň sú do určitej miery obrazmi doby, v ktorej vznikli. V *8 ½* sa Fellini zároveň vyjadril k procesu vzniku filmu. Antonioni stojí na opačnom póle ako Fellini – proti jeho živelnosti, karnevalizácii sveta stavia rozvážnosť, umiernenosť, racionalitu. Jeho gesto je reflexívne, obracia sa dovnútra, ku koreňom „citovej choroby“ svojich (najmä ženských) postáv.

Alfred Hitchcock a napätie

Najväčšiu slávu dosiahol Hitchcock svojimi americkými filmami, z ktorých sa ako dva monumenty derú do popredia *Vertigo* a *Psycho* (prvý menovaný bol v roku 2012 v ankete časopisu Sight & Sound vyhlásený za najlepší film všetkých čias). V *Psycho* sa Hitchcockovi podarilo vytvoriť nestarnúci triler, zosobnenie filmového napätia. Hitchcock výsostne filmárskymi nástrojmi – rozzáberovaním scény a montážou – dosahuje pozoruhodné účinky, ktoré dodnes nestratili nič zo svojej intenzity.

Robert Bresson, Alain Resnais: Udalosť a virtualita

Po veľkých hnutiach sa zdá, že v 40. a 50. rokoch sa francúzska kinematografia začína individualizovať. Spomedzi ostatných autorov vyčnievajú dve postavy: Robert Bresson a Alain Resnais. Pre oboch je spoločné veľké experimentovanie predchádzajúce novej vlne. Bresson vychádza z presvedčenia, že pomocou trpezlivej askézy je médium filmu schopné v zábleskoch zaznamenať oku unikajúcu Udalosť. Resnais zase pokladá film za médium pohybujúce sa vo virtuálnej rovine, kde neplatí tradičný náhľad na časové kontinuum.

Deň začína

Le jour se lève / Franc. • 1939 • 85'

12. 9. 2013 ▶ 18.00

R: MARCEL CARNÉ **S:** JACQUES PRÉVERT, JACQUES VIOT
K: PHILIPPE AGOSTINI, ANDRÉ BAC, ALBERT VIGUIER, CURT COURANT
H: JEAN GABIN, JULES BERRY, JACQUELINE LAURENT, ARLETTY,
BERNARD BLIER

Popredný predstaviteľ smeru *poetického realizmu*, ktorý sa vo francúzskej kinematografii rozvíjal v 30. – 40. rokoch, a ktorý reprezentoval najmä scenáristicko-režisérsky tandem Jacques Prévert – Marcel Carné. Ideálneho predstaviteľa príbehu o obyčajnom mužovi, Françoisovi, ktorý, potom, čo sa zamiluje do mladého dievčaťa, zabije jej nápadníka Valentina, našli tvorcovia v Jeanovi Gabinovi. Film je vyzprávajúci cez sériu flashbackov a je rámcovaný Françoisom zabarikádovaným v byte.

Veľká ilúzia

La grande illusion / Franc. • 1937 • 108'

26. 9. 2013 ▶ 18.00

R: JEAN RENOIR **S:** CHARLES SPAAK, JEAN RENOIR **K:** CHRISTIAN MATRAS
H: JEAN GABIN, DITA PARLO, PIERRE FRESNAY, ERICH VON STROHEIM

Počas prvej svetovej vojny padnú dvaja francúzski dôstojníci, kapitán de Boeldieu a poručík Maréchal, do zajatia. Prvý z nich je aristokrat, zatiaľ čo druhý bol pred vojnou mechanikom. Tesne pred plánovaným útekem sú však prevezení do pevnosti, ktorej velí kapitán von Rauffenstein. Medzi de Boeldieuom a von Rauffensteinom sa rozvíja priateľstvo založené na triednej príslušnosti...

Prepadnutie

Stagecoach / USA • 1939 • 91'

10. 10. 2013 ▶ 18.00

R: JOHN FORD **S:** DUDLEY NICHOLS **K:** BERT GLENNON **H:** CLAIRE TREVOR,
JOHN WAYNE, ANDY DEVINE, JOHN CARRADINE, THOMAS MITCHELL

Žánrový film v Hollywoode sa zameriava na zobrazenie akcie a psychológie postavy za použitia lineárnej montáže. Western Johna Forda *Prepadnutie* ukazuje, ako je možné rôznorodosť charakterov postáv preklenúť jediným účelom, ktorým je vrcholná akčná scéna prepadnutia dostavníku Apačmi so slávnym Geronimom na čele. Rôznorodé postavy vo vnútri dostavníka so svojimi zdanlivo nezmieriteľnými charaktermi aj napriek nechuti sú prinútené spolupracovať s cieľom prekročiť nielen geografickú hranicu, ale aj tú historickú – medzi starým a moderným.

Občan Kane

Citizen Kane / USA • 1941 • 114´

24. 10. 2013 ▶ 18.00

R: ORSON WELLES **S:** ORSON WELLES, HERMAN J. MANKIEWICZ
K: GREGG TOLAND **H:** ORSON WELLES, JOSEPH COTTEN,
DOROTHY COMINGORE, AGNES MOOREHEAD, RUTH WARRICK

Orson Welles už ako 26-ročný svojím debutom *Občan Kane* vstúpil do kinematografie s najväčšou možnou vehemenciou. Teoretici považujú toto dielo za revolučné z mnohých dôvodov: využité vnútrozáberovej montáže, založenie inštitútu autorského filmu, nevídaný reflexívny prístup ku kinematografii, kde sa tematizuje sama podstata média s ohľadom na jej schopnosť zachytiť pravdu, svedčiť či manipulovať. Novinár–detektív záhadu filmu zrejme nevyrieši, no je tak schopný učiť divák?

Zlodeji bicyklov

Ladri di biciclette / Tal. • 1948 • 85´

7. 11. 2013 ▶ 18.00

R: VITTORIO DE SICA **S:** CESARE ZAVATTINI, VITTORIO DE SICA,
SUSO CECCHI D'AMICO, ORESTE BIANCOLI, ADOLFO FRANCI,
GERARDO GUERRIERI **K:** CARLO MONTUORI **H:** LAMBERTO MAGGIORANI,
ENZO STAIOLA, LIANELLA CARELL, GINO SALTAMERENDA

Jednoduchá zápleтка – ukradnutie bicykla, ktorý slúži ako pracovný nástroj – synekdochicky otvára sociálne problémy v postfašistickom Taliansku. Aj napriek využitiu mnohých hollywoodskych postupov filmového rozprávania sa pred očami diváka odvíja obraz všedného života. Etický problém zachovania ľudskej dôstojnosti na pokraji udržania holej existencie v spoločnosti je len predĺžením smeru nastoleného režisérom Vittorio De Sicom a umelecko–teoretickým otcom neorealistickeho hnutia, scenáristom Ceserem Zavattinim, ktorý ukotvoval neorealizmus na humanistických základoch.

Rašomon

Rashōmon / Jap. • 1950 • 84´

21. 11. 2013 ▶ 18.00

R: AKIRA KUROSAWA **S:** AKIRA KUROSAWA, SHINOBU HASHIMOTO
K: KAZUO MIJAGAWA **H:** TOŠIRŌ MIFUNE, MACHIKO KYŌ, MASAYUKI MORI,
TAKAŠI ŠIMURA, MINORU ČIAKI

Už Orson Welles v *Občanovi Kanovi* nastolil problém interpretácie pravdy pri hľadaní správnej interpretácie posledných slov magnáta. Tento pohyb hľadania a re–konštrukcie skutočnosti nasleduje vo svojom najväčšom diele aj Akira Kurosawa. Ukazuje, že tajomstvo síce môže stále unikať a stávať sa centrálnym prvkom, ale prvkom prázdny, podobne, ako v prípade japonského kráľovského mesta. *Rašomon* na rozdiel od *Občana Kana* pojednáva o udalosti, ktorá, napriek štyrom svedeckým výpovediam, ostane neodhalená.

Kapitán Dabač

Kapitán Dabač / Čs. • 1959 • 99'

5. 12. 2013 ▶ 18.00

R: PALO BIELIK **S:** PALO BIELIK **K:** KAROL KRŠKA **H:** LADISLAV CHUDÍK, ELO ROMANČÍK, HILDA AUGUSTOVIČOVÁ, CTIBOR FILČÍK, ZDENA GRÚBEROVÁ

Paľo Bielik je zásadná postava slovenskej kinematografie. V prvej polovici štyridsiatych rokoch nakrúca pre spoločnosť Nástup prvé dokumentárne filmy a v roku 1946 už aj prvý celovečerný hraný film *Varúj...!*, ktorý štartuje kontinuitu slovenskej kinematografie. Základnou charakteristikou jeho hranej tvorby je nebývalá profesionalita vo výstavbe pôsobivého príbehu odohrávajúceho sa okolo silného hrdinu. Či už ide o hrdinu – jedinca alebo kolektívneho hrdinu (napr. film *Štyridsaťštyri*), vždy sa jedná o jeho heroizáciu v duchu chlapskej morálky cti.

Sladký život

La dolce vita / Tal.-Franc. • 1960 • 165'

19. 12. 2013 ▶ 18.00

R: FEDERICO FELLINI **S:** FEDERICO FELLINI, ENNIO FLAIANO, TULLIO PINELLI, BRUNELLO RONDI **K:** OTELLO MARTELLI **H:** MARCELLO MASTROIANNI, ANITA EKBERG, ANOUK AIMÉE, LEX BARKER

Felliniho film sa stal jedným z revolučných diel filmovej moderny a je jedným z najdôležitejších filmov 60. rokov. Novinár Marcello sa venuje po jej prízjazde do Ríma hereckej hviezde Sylvii. Ich čas strávený spolu vrcholí vari najslávnejšou scénou filmu – nočným kúpaním vo fontáne di Trevi. Fellini vytvoril týmto filmom trvácný portrét pocitov človeka zoči-voči prázdnote pohodlného buržoázneho života. Bezcieľne túlanie nočnými ulicami vyludneného mesta mu slúži ako metafora vnútorného rozpoloženia človeka, ktorý má zdanlivo všetko, a pritom nevie, ako žiť.

Psycho

Psycho / USA • 1960 • 104'

16. 1. 2014 ▶ 18.00

R: ALFRED HITCHCOCK **S:** JOSEPH STEFANO **K:** JOHN L. RUSSELL **H:** ANTHONY PERKINS, VERA MILES, JOHN GAVIN, JANET LEIGH

Sekretárka Marion ukradne svojmu zamestnávateľovi peniaze a na úteku sa uchýli do motela, ktorý prevádzkuje záhadný Norman Bates. Jednoduchá zápleтка „žmýka“ ústrednú situáciu – stretnutie Marion s Normanom a jeho následky – až na maximum a doluje z nej ohromujúce emocionálne účinky. Scéna v sprche sa navždy zapísala do povedomia nasledujúcich generácií filmových nadšencov a na dlhú dobu sa stala zosobením filmového napätia. Scéna sa údajne nakrúcala týždeň a na ploche 3 minút sníma akciu z 50 rôznych uhlov.

Hirošima, moja láska

Hiroshima, mon amour / Franc.-Jap. • 1959 • 87'

30. 1. 2014 ▶ 18.00

R: ALAIN RESNAIS **S:** MARGUERITE DURAS **K:** SACHA VIERNY,
MICHIO TAKAHASHI **H:** EMMANUELLE RIVA, EIJI OKADA,
BERNARD FRESSON, STELLA DASSAS, PIERRE BARBAUD

Resnais ukazuje, že život nie je len lineárnym odvíjaním z budúcnosti smerom do minulosti. Obrazy je možné spájať aj inak, keďže už len možnosť prítomnosti predpokladá existenciu pamäte. Pokiaľ je tradične bytie spojené s prítomnosťou, ale tá už zásahom pamäte je vychýlením do minulosti, potom platí, že minulosť musí byť rovnako skutočná ako prítomnosť. Atómová bomba vo verejnom živote a tragická láska Francúzky k nemeckému vojakovi v osobnom živote sú dva motívy, ktoré rámcujú úvahy vychádzajúce z tvrdenia, že minulosť je tým, kým sme, že život vyrastá z minulosti.

Informácie pre návštevníka

Ako sa stať frekventantom cyklu Filmový kabinet?

Prihlásiť sa môžete prostredníctvom stránky www.aic.sk/kinolumiere v termíne **od 30. 6. do 6. 9. 2013**.

Ceny permanentiek:

- absolventi prvého semestra – do 31. júla – **12 EUR**
- noví frekventanti – 30. jún – 31. júl – **15 EUR**
- noví frekventanti – 1. august – 6. september – **20 EUR**

POZOR: Ak sa prihlási nový frekventant na Vaše odporúčanie (pri prihlasovaní uvedie Vaše meno), dostanete bonus – 2 posledné čísla časopisu Kino-Ikon a 2 DVD so slovenskými filmami.

Výhody študenta Filmového kabinetu

- Garantovaný vstup na premietania
- Prístup k študijným materiálom k jednotlivým predstaveniam a prednáškam (elektronická verzia)
- Získanie oficiálneho dokumentu Slovenského filmového ústavu o absolvovaní druhého semestra kurzu (predpokladá účasť na minimálne 7 predstaveniach).

Texty neprešli jazykovou redakciou

Program

Prednáška spojená s projekciou začína vždy o 18.00 h.

12. 9. 2013 **PREDNÁŠKA ▶ Poetický realizmus: Noc a mesto**
PROJEKCIA ▶ Deň začína R: Marcel Carné ▪ 1939 ▪ čes. tit. ▪ 85´
26. 9. 2013 **PREDNÁŠKA ▶ Jean Renoir a (ne)klasicizmus**
PROJEKCIA ▶ Velká ilúzia R: Jean Renoir ▪ 1937 ▪ slov. tit. ▪ 108´
10. 10. 2013 **PREDNÁŠKA ▶ Klasický hollywoodsky film a rozprávanie**
PROJEKCIA ▶ Prepadnutie R: John Ford ▪ 1939 ▪ čes. tit. ▪ 91´
24. 10. 2013 **PREDNÁŠKA ▶ Orson Welles a hĺbka obrazu**
PROJEKCIA ▶ Občan Kane R: Orson Welles ▪ 1941 ▪ slov. tit. ▪ 114´
7. 11. 2013 **PREDNÁŠKA ▶ Taliansky neorealizmus a čistá skutočnosť**
PROJEKCIA ▶ Zlodeji bicyklov R: Vittorio De Sica ▪ 1948 ▪ čes. tit. ▪ 85´
21. 11. 2013 **PREDNÁŠKA ▶ Ázijská kinematografia a pravda**
PROJEKCIA ▶ Rašomon R: Akira Kurosawa ▪ 1950 ▪ slov. tit. ▪ 84´
5. 12. 2013 **PREDNÁŠKA ▶ Slovenský film a hrdina**
PROJEKCIA ▶ Kapitán Dabač R: Paľo Bielik ▪ 1959 ▪ slov. ver. ▪ 99´
19. 12. 2013 **PREDNÁŠKA ▶ Michelangelo Antonioni, Federico Fellini a (seba)reflexia**
PROJEKCIA ▶ Sladký život R: Federico Fellini ▪ 1960 ▪ čes. tit. ▪ 165´
16. 1. 2014 **PREDNÁŠKA ▶ Alfred Hitchcock a napätie**
PROJEKCIA ▶ Psycho R: Alfred Hitchcock ▪ 1960 ▪ slov. tit. ▪ 104´
30. 1. 2014 **PREDNÁŠKA ▶ Robert Bresson, Alain Resnais: Udalosť a virtualita**
PROJEKCIA ▶ Hirošima, moja láska R: Alain Resnais ▪ 1959 ▪ čes. tit. ▪ 87´